

Forslag til endringer i taubaneforskriften og byggesaksforskriften – krav til og tilsyn med taubaners bærende konstruksjoner

Innhold

1. Høringsnotatets hovedinnhold	2
2. Bakgrunn for og formålet med forslaget.....	2
2.1. Bakgrunn	2
2.2. Tilsyn med taubaners bærende konstruksjoner	3
2.3. Formålet med endringsforslagene.....	3
3. Gjeldende rett.....	3
3.1. Grensesnittet mellom plan- og bygningsloven.....	3
3.1.1. Plan- og bygningsloven	3
3.1.2. Taubaneloven	4
3.2. Kontroll og vedlikehold og bruk av uavhengig inspeksjonsorgan.....	4
3.3. Taubaner med driftstillatelse etter regelverkverket som gjelder fra 3. mai 2004	5
3.3.1. Nærmere om krav til kontroll og vedlikehold av bærende konstruksjoner i NS 1709:2019	5
3.3.2. Taubaner med driftstillatelse etter regelverket som gjaldt før 3. mai 2004	6
3.3.3. Bruk av uavhengig inspeksjonsorgan.....	6
3.4. Tilsyn etter taubanereguleringen	6
4. Nærmere om de foreslåtte forskriftsendringene	7
4.1. Taubaneforskriftens virkeområde utvides til å inkludere taubaners bærende konstruksjoner	7
4.2. Midlertidig brukstillatelse/ferdigattest som vilkår for driftstillatelse	8
4.3. Krav til kontroll og vedlikehold av taubaners bærende konstruksjoner	8
4.3.1. Tydeliggjøre at krav til kontroll og vedlikehold og spesielle inspeksjoner gjelder for bærende konstruksjoner	8
4.3.2. Endring i intervallet for spesielle inspeksjoner	9
4.4. Bruk av uavhengig inspeksjonsorgan ved spesielle inspeksjoner	9
4.5. Tilsyn og håndheving.....	9
4.6. Overgangsordning for krav om gjennomføring av periodisk kontroll, inkludert spesielle inspeksjoner, for bærende konstruksjoner.....	10
4.7. Ikke behov for endring i taubaneloven	10
5. Økonomiske og administrative konsekvenser.....	10
6. Samlet forskriftsforslag.....	12

1. Høringsnotatets hovedinnhold

Statens Jernbanetilsyn (heretter SJT) sender med dette på høring forslag til endringer i forskrift om taubaner (taubaneforskriften) og forskrift om byggesak (byggesaksforskriften). Forslag til endringer er utarbeidet i samarbeid med Kommunal- og distriktsdepartementet og Samferdselsdepartementet.

SJT foreslår at taubaneforskriftens virkeområde utvides til å omfatte taubaners bærende konstruksjoner fra det tidspunkt en taubane er gitt driftstillatelse. Taubaners infrastruktur er i dag regulert i de generelle reglene i plan og bygningsloven.

Endringen innebærer at taubaneforskriftens krav til taubanevirksomheter, blant annet om akseptabelt sikkerhetsnivå, sikkerhetsstyringssystem, risikovurderinger, kontroll og vedlikehold også vil gjelde taubaners bærende konstruksjoner.

Forslaget innebærer videre at SJT får ansvar for å føre tilsyn med taubanevirksomhetens etterlevelse av krav som gjelder taubanens bærende konstruksjoner.

Videre foreslås det nye krav til taubanevirksomhetenes kontroll og vedlikehold av taubanenes bærende konstruksjoner. Dette inkluderer en plikt til å gjennomføre spesielle inspeksjoner.

Videre er det foreslått å stille krav i taubaneforskriften om at det må framlegges enten midlertidig brukstillatelse eller ferdigattest for taubaneanlegget for at taubaner skal få driftstillatelse. Forslaget får ikke betydning for taubaner som har driftstillatelse i dag.

2. Bakgrunn for og formålet med forslaget

2.1. Bakgrunn

Det er 598 taubaner (skitau ikke medregnet) som har driftstillatelse etter taubanelovgivningen per juni 2024. 421 av taubanene er godkjent etter regelverket for taubaner som gjaldt før 3. mai 2004, hvorav ti av disse senere har fått ny driftstillatelse etter endringer på taubanen. SJT anslår at det samlede antallet taubaner med driftstillatelse har til sammen 4800 master og 1200 endestasjoner (bunn- og toppstasjon). Om lag halvparten av taubanene er eldre enn 30 år, hvilket utgjør anslagsvis 2300 master og 570 endestasjoner.

I tillegg har 175 skitau driftstillatelse. For skitau ligger trekktauet lavt over bakken uten mellommaster. Skitau har driv- og toppstasjon, men ikke andre bærende konstruksjoner.

Taubaners bærende konstruksjoner er stål- og betongkonstruksjoner som utsettes for kontinuerlig belastning fra taubaneanlegget. Konstruksjonene er også utsatt for belastning fra vær- og klima, inkludert vindinduserte vibrasjoner og hendelser som telehiv, issprenging, snøsig og snøras. Bærende konstruksjoner vil over tid forringes på grunn av erosjon, korrosjon og endringer i underlaget. Forhold knyttet til selve konstruksjonene og vedlikeholdet av disse påvirker også negativt, som manglende understøping av fundamentet, vanninntregning i fundament, dårlig betongkvalitet, utmattingssprekker i fundamenter og stålkonstruksjoner. Det kan også oppstå problemer med konstruksjonene som følge av modifikasjoner eller installasjoner som er gjort på taubanen etter at den er satt i drift.

Svekkelser i taubaners bærende konstruksjoner og fundamenter kan føre til at heismaster knekker eller faller ned. Mastene utgjør en risiko for personer som befinner seg på bakken rundt, passasjerer i taubanen eller personer som kan bli truffet av et tau i stort spenn som ryker. Manglende kontroll og vedlikehold av taubaners bærende konstruksjoner kan føre til ulykker med alvorlige personskader og i verste fall dødsfall. SJT har ikke spesifikk statistikk for ulykker og hendelser som skyldes mangler i taubaners bærende konstruksjoner. SJT er likevel kjent med flere ulykker og hendelser som skyldes mangler ved taubaners bærende konstruksjoner fra de siste 30 årene. Noen eksempler er:

- heismast som falt ned på grunn av materialslitasje
- toppstasjon på skitrekk som falt ned på grunn av feil i armering i fundamentet

- toppstasjon på skitrekk som falt ned på grunn av isspregning
- mast på en stolheis brakk på grunn av nærliggende stort tre som skapte turbulens og utsvingende stol
- fundament for stolheis sprakk opp etter snø-sig og masta ble stående skjevt (ikke ulykke i drift)
- fundamentene for tre master i skitrekk gikk i oppløsning etter snø-sig
- to toppstasjoner på skitau havarete fordi de installerte toppstasjonene var underdimensjonerte for oppspenning av tauet
- trekktau på skitau har sporet av og falt i bakken fordi traverser ikke er festet godt nok i masten

Noen av ulykkene har ført til personskader, men menneskeliv har ikke gått tapt i disse ulykkene og hendelsene.

2.2. Tilsyn med taubaners bærende konstruksjoner

Høsten 2020 sendte SJT ut et brev til kommuner der det finnes taubaneanlegg for å minne om kommunenes ansvar for å føre tilsyn med vedlikehold av infrastrukturen for taubaner. Bakgrunnen for brevet var at SJT var usikker på om kommunene var kjent med sitt ansvar for å føre tilsyn med infrastrukturen og risikoen som er forbundet med slike anlegg. SJT fikk tilbakemelding fra en håndfull kommuner som ba om veiledning, eller oppgave at de mente de ikke hadde hjemmel til å gjennomføre slike tilsyn. Kommunal- og distriktsdepartementet har i ettertid oppklart at kommunene har slik hjemmel.

Det er imidlertid uklart i hvilken grad kommunene faktisk fører tilsyn med master og fundamenter. Som tilsynsorgan har SJT tett kontakt med bransjen, og SJT har inntrykk av at slikt tilsyn ikke er utbredt. SJT har ikke informasjon fra taubanevirksomhetene om at kommunene har ført tilsyn med master og fundamenter etter at taubanen er satt i drift.

2.3. Formålet med endringsforslagene

Formålet med forslagene er å bedre sikkerheten ved taubaner, gjennom at regler om taubaners bærende konstruksjoner følger av samme regelverk som for øvrige deler av taubanen, og er underlagt samme tilsynsmyndighet.

Det er også et formål at de nye reglene skal legge til rette for at SJT som tilsynsmyndighet kan anvende sin erfaring, kunnskap og tilsynsmetodikk for å heve den generelle standarden for taubaner og master gjennom sin tilsynsvirksomhet.

3. **Gjeldende rett**

3.1. Grensesnittet mellom plan- og bygningsloven og taubaneloven

Taubaner reguleres i både plan- og bygningsloven og taubaneloven. Litt enkelt sagt reguleres oppføring, riving, vesentlig endring og vesentlig utvidelse av taubaner av plan- og bygningslovens bestemmelser. De sikkerhetsmessige krav til taubaner blir ivaretatt gjennom krav til driftstillatelse, og reguleres i taubanelovgivningen. Taubaneloven innebærer altså ikke noen innskrenkning av plan- og bygningsmyndighetenes oppgave til å sørge for at innretningenes plassering og oppføring er vurdert etter plan- og bygningslovens regler for arealplanlegging, og for oppføring av den enkelte innretning med eventuelle tilhørende byggverk m.v., se bl.a. Prop. 162 L (2015-2016) og Prop. 163 L (2015-2016).

3.1.1. *Plan- og bygningsloven*

Plassering og oppføring av taubaneanlegg skal vurderes etter plan- og bygningslovens regler for arealplanlegging. Oppføring av taubaner kan være arealkrevende, og utløse behov for vesentlige terrenginngrep samt medføre betydelig trafikk m.v. I forbindelse med saksbehandlingsreformen i 1995 ble

blant annet taubaner innført som eget reguleringsformål.¹ Når det gjelder selve oppføring og plassering av taubaneanlegg, herunder de bærende konstruksjoner (infrastrukturen), er dette tiltak som krever søknad og tillatelse etter plan- og bygningsloven (pbl.) § 20-2, jf. § 20-1 første ledd bokstav a. Tilsvarende krever også vesentlig endring/utvidelse eller riving av bygninger, fundamenter og master i tilknytning til taubane, søknad om tillatelse fra kommunen, jf. pbl. § 20-2 jf. § 20-1 første ledd bokstav a, b og e.

Hovedregelen etter plan- og bygningsloven er at søknadspliktige tiltak skal avsluttes med ferdigattest, jf. pbl. § 21-10. Det er videre kommunen som har ansvaret for å føre tilsyn med at loven overholdes, jf. pbl. §§ 25-1 og 25-4. Dette gjelder også eksisterende byggverk. Det er i byggesaksforskriften § 4-2 gjort noen unntak fra bl.a. kravet til tilsyn for utvalgte tiltak som behandles etter annet regelverk. Det er ikke gjort unntak for taubaner.

Plan- og bygningsloven pålegger eier å holde vedlike byggverk, dvs. bygninger, konstruksjoner og anlegg, slik at disse ikke utgjør fare, jf. pbl. § 31-1. Ved manglende overholdelse av denne plikten, kan plan- og bygningsmyndighetene gi pålegg om tiltak som avverger fare for skade på eller vesentlig ulempe for personer, eiendom eller miljø. Den generelle plikten plan- og bygningsmyndighetene har til å føre tilsyn med at plan- og bygningsloven overholdes i kommunen, gjelder også eksisterende anlegg.

3.1.2. Taubaneloven

Taubaneloven pålegger taubanevirksomheter blant annet å drive taubane på en sikker måte og å sikre at vilkårene som er satt for taubanen i eller i medhold av loven er oppfylt, jf. § 5. Taubaner skal ha driftstillatelse før de tas i bruk, jf. lovens § 6. Utfyllende krav til taubanevirksomheten og vilkår for driftstillatelse følger av taubaneforskriften.

Taubaneforskriften har følgende bestemmelser om forskriftens virkeområde og tilsyn med regelverket:

«§ 1-2. Virkeområde

Forskriften gjelder for bygging og drift av taubaner, og for konstruksjon, produksjon, montering, omsetting og ibruktaking av sikkerhetskomponenter og delsystemer til bruk i taubaner slik de er definert i taubaneloven § 3 bokstav a.

Forskriften gjelder ikke for den delen av taubaneanlegg som faller inn under plan- og bygningslovgivningen.

[...]»

Taubaneforskriftens virkeområde er begrenset i § 1-2 andre ledd slik at den delen av taubaneanlegg som faller inn under plan- og bygningslovgivningen ikke er regulert i forskriften. Dette er i praksis taubanens bygninger, fundamenter og master. Ved utarbeidelsen av taubaneforskriften ble det lagt til grunn at oppføring og oppfølging av taubaners infrastruktur skulle gjøres i regi av kommunene etter plan- og bygningsloven.

Før taubaner tas i bruk, må virksomheten søke og få driftstillatelse fra SJT. SJT gir driftstillatelse etter at søker har dokumentert at taubanen har et akseptabelt sikkerhetsnivå, jf. forskriften § 2-4. Begrensningen i taubaneforskriftens virkeområde i § 1-2 andre ledd innebærer at det ikke stilles krav til taubanens infrastruktur, som taubanens bærende konstruksjoner, når SJT utsteder driftstillatelse.

3.2. Kontroll og vedlikehold og bruk av uavhengig inspeksjonsorgan

Etter taubaneforskriften § 3-12 første ledd skal taubanevirksomheten ha rutiner for kontroll og vedlikehold av taubanen. Taubanevirksomheten skal følge leverandørens beskrivelse av kontroll og vedlikehold, herunder forsvarlig periodisk kontroll, jf. bestemmelsens tredje ledd. Som følge av begrensningen av forskriftens virkeområde i § 1-2 andre ledd, gjelder ikke forskriftens krav om rutiner for kontroll og vedlikehold for taubanens infrastruktur, herunder bærende konstruksjoner.

---

¹ Se Ot.prp. nr. 39 (1993-1994) punkt 2.7 og 10.2.1.2

Hva som ligger i «beskrivelse av kontroll og vedlikehold fra leverandøren» er ulikt for taubaner med driftstillatelse etter regelverket som gjaldt fra 3. mai 2004 og for taubaner med driftstillatelse fra regelverket som gjaldt før dette.

3.3. Taubaner med driftstillatelse etter regelverkverket som gjelder fra 3. mai 2004

Taubaner som er godkjent etter regelverket som gjelder fra 3. mai 2004 er bygget etter kravene i EUs taubanedirektiv eller den senere taubaneforordningen.

Taubaneforordningen har i artikkel 5 tredje paragraf en presumpsjon om at taubaner som er i samsvar med harmoniserte standarder oppfyller de grunnleggende kravene i forordningen.

Gjeldende standard med instruksjoner for vedlikehold av bærende konstruksjoner er NS 1709:2019. Før dette gjaldt NS 1709:2004. Standarden har detaljerte krav til innholdet i leverandørens anvisninger om kontroll («inspections») av taubaneanlegg i kapittel 6. Etter standarden skal leverandørens anvisninger inneholde beskrivelse av kontroll og vedlikehold også av bærende konstruksjoner.

I praksis har taubaner som har fått driftstillatelse etter regelverket som gjaldt etter 3. mai 2004 ansett å være i samsvar med taubaneforordningen ved å følge standarden NS 1709:2004 eller NS 1709:2019. Det vil si at disse taubanene har anvisninger fra leverandøren om kontroll og vedlikehold av bærende konstruksjoner i tråd med standarden.

På grunn av begrensningen i virkeområdet i taubaneforskriften § 1-2 andre ledd om at forskriften ikke gjelder for den delen av taubaneanlegg som reguleres i plan- og bygningsloven, gjelder ikke plikten i forskriftens § 3-12 tredje ledd om å følge leverandørens anvisninger for kontroll og vedlikehold for taubanens bærende konstruksjoner.

3.3.1. *Nærmere om krav til kontroll og vedlikehold av bærende konstruksjoner i NS 1709:2019*

NS 1709:2019 beskriver i kapittel seks hva som skal inngå i leverandørens anvisninger om kontroll og vedlikehold av bærende konstruksjoner.

Leverandørens anvisninger skal beskrive umiddelbare inspeksjoner ved hendelser som ulykker, storm og jordbevegelser.

Leverandørens anvisninger om årlige inspeksjoner av taubanen skal inkludere sjekk av sementkonstruksjoner, stålkonstruksjoner, tømmerkonstruksjoner, fundamenter, forankringer, underbygging for kabelbaner og terrenget rundt taubanen.

Leverandørens anvisninger om flerårige inspeksjoner skal vise til at nasjonale regler skal følges, men dersom slike ikke finnes, skal spesielt følgende inspeksjoner utføres:

- Et tilfeldig utvalg av bolteinntestinger for bærende konstruksjoner skal inspiseres hvert 5. år
- Tuneller og gallerier skal inspiseres av en kompetent person etter ett år i bruk og deretter hvert tiende år
- Broer skal inspiseres av en kompetent person etter ett år i bruk og deretter hvert femte år
- Forankringer skal av en kompetent person inspiseres hvert femte år

Leverandørens beskrivelse av spesielle inspeksjoner skal inkludere at komponenter av bærende strukturer som er utsatt for utmattingsbelastning skal gjennomgå ikke-destruktive prøvinger hvert femtende år eller etter 30 000 timer i drift. Leverandører skal identifisere alle de aktuelle komponentene som er utsatt for utmattingsbelastning etter en formel fastsatt i standarden.

3.3.2. Taubaner med driftstillatelse etter regelverket som gjaldt før 3. mai 2004

For taubaner som er godkjent etter reglene som gjaldt før 3. mai 2004 foreligger det ikke alltid beskrivelser av kontroll og vedlikehold fra leverandøren, eller beskrivelsene oppfyller ikke kravene i NS-1709:2019. For disse taubanene følger kravet til kontroll og vedlikehold av taubaneforskriften § 3-12 tredje ledd første setning: «Rutinene skal beskrive forsvarlig periodisk kontroll».

Kontroll og vedlikehold i tråd med en harmonisert standard som NS 1709:2019 vil regnes som «forsvarlig», jf. forskriften § 2-2 første ledd bokstav b. Ut over dette er det ikke angitt nærmere i forskriften hva som utgjør en forsvarlig periodisk kontroll.

For disse taubanene er det videre en særregel i taubaneforskriften § 3-13, som fastsetter at relevante komponenter og konstruksjonsdeler som utsettes for utmattingsbelastning eller utmattingspenninger skal prøves i henhold til anerkjente standarder etter bestemte antall driftstimer eller år. Bestemmelsen kompenserer for at disse taubanene ikke alltid har anvisninger fra leverandøren om spesielle inspeksjoner, slik at plikten til å følge leverandørens anvisning etter forskriftens § 3-12 tredje ledd ikke er aktuell.

Intervallene for spesielle inspeksjoner i taubaneforskriften § 3-13 for taubaner godkjent etter regelverket som gjaldt før 3. mai 2004 er hentet fra 2004-versjonen av NS 1709. Etter forskriften skal virksomheten avgjøre hvilke komponenter som er mest utsatt for utmatting, og som skal testes.

I forskriften § 3-13 bokstav d) fremgår det også at «bærende konstruksjoner» skal ha spesielle inspeksjoner hvert 15. år eller innen 22 500 driftstimer. Taubaneforskriftens avgrensning om at den ikke gjelder for den delen av taubaneanlegg som faller inn under plan- og bygningsloven innebærer at denne bestemmelsen ikke har vært håndhevd av SJT.

3.3.3. Bruk av uavhengig inspeksjonsorgan

For stolheiser, totausbaner og kabelbaner, kan SJT kreve at spesielle inspeksjoner som utføres etter taubaneforskriften § 3-12 skal gjennomføres av et uavhengig inspeksjonsorgan, jf. bestemmelsens siste ledd.

Statens jernbanetilsyn har tolket bestemmelsen i forskriften § 3-12 siste ledd om bruk av uavhengig inspeksjonsorgan slik at den også gjelder for særregelen om kontroll i form av spesielle inspeksjoner i § 3-13². Det innebærer at SJT etter dagens regler kan kreve at spesielle inspeksjoner på stolheiser, totausbaner og kabelbaner blir utført av et uavhengig inspeksjonsorgan for taubaner med driftstillatelse etter reglene fra før 3. mai 2004.

SJT benytter adgangen til å kreve uavhengig inspeksjonsorgan svært sjeldent, men vurderer at det er viktig å ha muligheten.

3.4. Tilsyn etter taubaneregulverket

Statens jernbanetilsyn fører tilsyn med at taubaneverksamheter oppfyller kravene i taubaneforskriften, jf. § 7-1. SJTs tilsynsmyndighet er begrenset av taubaneforskriftens virkeområde i forskriften § 1-2 andre ledd. SJT har ikke myndighet til å føre tilsyn med at taubaneverksamheten oppfyller krav som gjelder de delene av taubanen som er regulert av plan- og bygningsregelverket, det vil si taubanens byggverk og master og fundamenter for disse.

SJT's tilsynsmyndighet er videre i stor grad begrenset til taubaner som har driftstillatelse. Dette følger av at de fleste bestemmelser i taubaneloven og taubaneforskriften stiller krav til «taubaneverksamhet», og definisjonen av pliktsubjektet «taubaneverksamhet» er begrenset til «foretak, enkeltpersonforetak eller forvaltningsorgan som har driftstillatelse for en eller flere taubaner», jf. forskriften § 1-3 første ledd bokstav c. Dette betyr at SJT

---

² Dette er også forutsatt i høringsnotat av 4. februar 2016.

ikke fører tilsyn med taubaner før de får driftstillatelse, eller etter at taubaneverksamheten har mistet eller sagt fra seg driftstillatelsen.

4. Nærmere om de foreslåtte forskriftsendringene

4.1. Taubaneforskriftens virkeområde utvides til å inkludere taubaners bærende konstruksjoner

SJT foreslår at taubaneforskriftens virkeområde utvides, slik at forskriften inkluderer taubaners bærende konstruksjoner. Dette gjøres for det første ved å innføre et nytt unntak i byggesaksforskriften § 4-3, fra kapittel 25 om tilsyn. For det andre ved å fjerne begrensningen i taubaneforskriften § 1-2 andre ledd om at forskriften ikke gjelder for den delen av taubaneanlegg som faller inn under plan- og bygningslovgivningen. Dette medfører at taubaners bærende konstruksjoner reguleres på samme måte som øvrige deler av taubanen.

Det er kun de delene av taubanens infrastruktur som har betydning for drift og sikkerhet som bør reguleres i taubaneforskriften. Dette gjelder i hovedsak taubanens driv-, mellom- og vendestasjon og master, og fundamentene for disse. Bygninger, som publikumsfasiliteter og personalrom, i tilknytning til taubaneanleggene skal fortsatt reguleres av plan- og bygningsloven. Dette gjelder også om bygningene er i direkte tilknytning til for eksempel drivstasjonen. Motsatt vil for eksempel drivstasjonens fundament være nødvendig for drift av taubanen, og har betydning for sikkerheten, slik at dette er inkludert selv om bygningen rundt ikke er det.

SJT foreslår at det tas inn en definisjon av bærende konstruksjoner i forskriftens § 1-3. Med bærende konstruksjoner menes taubanens driv-, mellom- og vendestasjoner og master, og fundamenter for disse. Definisjonen inkluderer ikke bygninger oppført rundt disse konstruksjonene, og er begrenset til de elementene som er nødvendige for drift av taubanen og med betydning for sikkerheten.

En utvidelse av taubaneforskriftens virkeområde som foreslått innebærer at hele forskriften gjelder for taubanens bærende konstruksjoner. Dette innebærer at taubanens bærende konstruksjoner må inngå i virksomhetens sikkerhetsstyringssystem. Blant annet må taubaneverksamheten gjennomføre risikovurderinger av bærende konstruksjoner i tråd med anerkjente metoder, jf. taubaneforskriften § 2-14 og ha instruksjoner for vedlikehold av disse, jf. § 2-12. SJT foreslår også at det stilles krav til kontroll og vedlikehold av bærende konstruksjoner, se 4.3 nedenfor.

Forslaget innebærer at SJT fører tilsyn med taubaners bærende konstruksjoner fra det tidspunktet taubanen får driftstillatelse. Dette samsvarer med SJTs tilsynsmyndighet for øvrige deler av taubanen. Vedtak om driftstillatelse representerer et klart skille det er enkelt å forholde seg til for taubaneverksamhetene, SJT og for kommunene. Forslaget om å unnta krav til tilsyn og kontroll etter plan- og bygningsloven, er hjemlet i pbl. § 20-6. Oppføring av nye eller vesentlig endring/utvidelse og riving av eksisterende taubaneanlegg skal derimot fremdeles reguleres av plan- og bygningsloven, og saksbehandles av kommunene.

Forslaget innebærer at de bestemmelser i taubaneloven og taubaneforskriften som gjelder for taubaner uten driftstillatelse, også gjelder deres infrastruktur. For eksempel skal SJT fortsatt ha adgang til å pålegge fjerning av taubane etter taubanelovens § 27, selv om taubanen ikke har driftstillatelse.

Vi gjør for ordens skyld oppmerksom på at det er enkelte taubaner som er unntatt fra taubaneforskriften. Unntakene framgår av taubaneforskriften § 1-2, og det vil typisk være kabelkraner til bruk i skogbruket og enkelte kabelbaner til industriformål, som er omfattet av arbeidsmiljøregelverket.

Forslaget i byggesaksforskriften § 4-3 innebærer kun unntak fra kommunens generelle ansvar for å føre tilsyn med taubaners bærende konstruksjoner. Kommunene vil fortsatt ha ansvar for tilsyn med bygninger i tilknytning til taubaneanlegg. Det er ikke gjort unntak for øvrig fra plan- og bygningslovens regler. Det innebærer at de materielle kravene som stilles til bl.a. anlegg, jf. pbl. § 29-6, gjelder samt eiers plikt til å holde anlegg vedlike slik at det ikke oppstår farlige situasjoner. Eventuelle brudd på disse bestemmelsene kan følges opp av plan- og bygningsmyndighetene på ordinært vis.

4.2. Midlertidig brukstillatelse/ferdigattest som vilkår for driftstillatelse

Etter plan- og bygningsloven skal søknadspåklagte tiltak, herunder taubaneanlegg, avsluttes med ferdigattest, jf. pbl. § 21-10. Det er et unntak fra dette for tiltak omsøkt før 1.1.1998. For disse tiltakene er det tilstrekkelig med midlertidig brukstillatelse. Ferdigattest markerer at byggesaken formelt er avsluttet, og midlertidig brukstillatelse/ferdigattest innebærer at tiltaket lovlig kan brukes. Det foreslås å sette vilkår om at det må foreligge midlertidig brukstillatelse eller ferdigattest for utstedelse av driftstillatelse. Med et slikt vilkår unngår man at SJT gir driftstillatelse til tiltak som ikke er lovlig å ta i bruk etter plan- og bygningsloven. Dette ivaretar behovet for harmonisering mellom de to regelverkene.

Selv om hovedregelen etter plan- og bygningsloven er ferdigattest, foreslår SJT at virksomheter som søker om driftstillatelse etter taubaneforskriften som minimum må kunne legge frem midlertidig brukstillatelse før driftstillatelse kan gis. For å kunne få midlertidig brukstillatelse skal det kun gjenstå mindre arbeider, og ansvarlig søker må ha bekreftet at anlegget enten allerede har, eller innen 14 dager vil få, tilfredsstillende sikkerhetsnivå etter plan- og bygningslovgivningen. SJT foreslår derfor å stille krav om midlertidig brukstillatelse heller enn ferdigattest. Dette vil også gjøre det enklere ved at det ikke er nødvendig med ulik praktisering av anlegg søkt om før eller etter 1. juli 1998.

Forslaget innebærer at taubaneverksamhetene må legge frem enten midlertidig brukstillatelse eller ferdigattest ved søknad om driftstillatelse for taubanen. Midlertidig brukstillatelse/ferdigattest er et vilkår for å få innvilget driftstillatelse. Etterfølgende endringer i den midlertidige brukstillatelsen/ferdigattesten får ikke direkte betydning for driftstillatelsen. Unntak fra dette vil være dersom den midlertidige brukstillatelsen/ferdigattesten trekkes tilbake som følge av at det er gitt f.eks. feilaktige opplysninger.

Forslaget krever en endring i taubaneforskriften § 2-5 om hva en søknad om driftstillatelse skal inneholde. Første ledd endres til en liste med krav til dokumentasjon, hvor ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse etter plan- og bygningsloven er lagt til som et eget punkt i bokstav e.

SJT er kjent med at virksomhetene planlegger for drift kort tid etter at de har fått utstedt driftstillatelse. Et krav om midlertidig brukstillatelse/ferdigattest før driftstillatelse kan gis forutsetter derfor at slik tillatelse utstedes raskt av bygningsmyndighetene. Søknad om midlertidig brukstillatelse og ferdigattest skal etter plan- og bygningsloven behandles innen tre uker, jf. hhv. byggesaksforskriften § 7-1 bokstav b og pbl. § 21-7 syvende ledd.

4.3. Krav til kontroll og vedlikehold av taubaners bærende konstruksjoner

4.3.1. *Tydeliggjøre at krav til kontroll og vedlikehold og spesielle inspeksjoner gjelder for bærende konstruksjoner*

Forslaget om å utvide virkeområdet til taubaneforskriften i forskriftens § 1-2 innebærer at forskriften §§ 3-12 og 3-13 om krav til kontroll og vedlikehold og spesielle inspeksjoner også gjelder for taubaners bærende konstruksjoner. Departementet foreslår likevel av informasjonshensyn å presisere i bestemmelsene at de nå også vil omfatte bærende konstruksjoner.

Forslaget vil tydeliggjøre at taubaneverksamheter må etablere rutiner for kontroll og vedlikehold også for taubanens bærende konstruksjoner, og de må sikre at regimet blir gjennomført i praksis. Vi foreslår en overgangsordning for gjennomføring av kontroll av bærende konstruksjoner, slik at selve kontrollen kan gjennomføres fram til 1. oktober 2026, se punkt 4.64.6 nedenfor. Plikten til å etablere rutiner for kontroll av bærende konstruksjoner gjelder fra forskriftens ikrafttredelse.

Kravet blir at taubaneverksamheter skal drive «forsvarlig periodisk kontroll» også av taubaners bærende konstruksjoner, jf. § 3-12 tredje ledd første punktum.

Det er presisert i § 3-12 tredje ledd andre punktum at «forsvarlig periodisk kontroll» innebærer at leverandørens beskrivelser av kontroll og vedlikehold av bærende konstruksjoner følges. For nye taubaner som

får driftstillatelse og for taubaner som er godkjent etter regelverket etter 3. mai 2004 vil det alltid foreligge slike beskrivelser fra leverandøren.

For taubaner som er godkjent etter reglene som gjaldt før 3. mai 2004 er ikke kravet om forsvarlig periodisk kontroll videre presisert i forskriften. Periodisk kontroll i tråd med anerkjent standard vil imidlertid være forsvarlig, jf. forskriften § 2-2 første ledd bokstav b. Se beskrivelsen av standardens omtale av kontroll og vedlikehold av bærende konstruksjoner i 3.3.1 ovenfor. Videre er det for disse taubanene spesifisert egne krav til periodisk kontroll i forskriften § 3-13 om spesielle inspeksjoner. Den foreslåtte endringen i forskriftens virkeområde innebærer at kravene om spesielle inspeksjoner også vil gjelde for taubanenes bærende konstruksjoner.

4.3.2. Endring i intervallet for spesielle inspeksjoner

For bærende konstruksjoner følger det av bestemmelsen at spesielle inspeksjoner skal utføres hvert 15. år, eller senest innen 22 500 driftstimer. Intervallene bygger på den harmoniserte standarden NS 1709 fra 2004.

NS 1709 ble oppdatert i 2019, og det gjeldende kravet er at spesielle inspeksjoner skal gjennomføres på komponenter av bærende konstruksjoner hvert 15. år eller senest innen 30 000 driftstimer.

SJT foreslår at forskriftsbestemmelsen oppdateres til å gjenspeile kravene i NS 1709:2019, slik at intervallet for spesielle inspeksjoner av bærende konstruksjoner blir hvert 15. år eller senest innen 30 000 driftstimer. Forslaget innebærer at eldre taubaner skal opprettholde samme intervall som etter gjeldene standard.

SJT foreslår videre å flytte kravet om spesielle inspeksjoner av bærende konstruksjoner ut i et eget ledd i bestemmelsen.

4.4. Bruk av uavhengig inspeksjonsorgan ved spesielle inspeksjoner

SJT kan i dag stille krav om bruk av uavhengig inspeksjonsorgan ved spesielle inspeksjoner både for taubaner med driftstillatelse etter reglene som gjaldt før 3. mai 2004, og for taubaner med driftstillatelse etter reglene som gjelder i dag. Forslaget om å utvide virkeområdet til taubaneforskriften til å inkludere taubaners bærende konstruksjoner innebærer at SJTs adgang til å kreve bruk av uavhengig inspeksjonsorgan også vil gjelde for spesielle inspeksjoner av bærende konstruksjoner.

SJT benytter seg sjeldent av adgangen til å kreve bruk av uavhengig inspeksjonsorgan, og forventer heller ikke at det er nødvendig i noen utstrekning for bærende konstruksjoner. Samtidig vurderer SJT at det er viktig at det er en mulighet til å stille krav om bruk av uavhengig inspeksjonsorgan også for bærende konstruksjoner. SJTs adgang til å kreve uavhengig inspeksjonsorgan ved spesielle inspeksjoner av bærende konstruksjoner vil følge av utvidelsen av virkeområdet i forskriften § 1-2, og krever ingen endringer i andre bestemmelser.

Kravet om å bruke uavhengig inspeksjonsorgan fremgår av forskriften § 3-12 siste ledd, men gjelder også for spesielle inspeksjoner etter § 3-13. SJT foreslår derfor at bestemmelsen i § 3-12 siste ledd gjentas i § 3-13. Dette presiserer at SJT kan kreve bruk av uavhengig inspeksjonsorgan ved spesielle inspeksjoner. Forslaget om å repetere bestemmelsen om bruk av uavhengig inspeksjonsorgan innebærer ingen materielle endringer.

4.5. Tilsyn og håndheving

Statens jernbanetilsyn fører tilsyn med at bestemmelsene i taubaneforskriften og enkeltvedtak gitt i samsvar med forskriften blir overholdt, jf. forskriften § 7-1. Forslaget innebærer at ved brudd på de foreslåtte bestemmelsene om sikker drift og vedlikehold og kontroll på risikoer ved de bærende konstruksjonene ved taubanen, kan SJT benytte de samme virkemidlene som vi i dag bruker ved andre brudd på taubaneregulverket.

SJT kan gi pålegg om korrigerende tiltak, jf. taubaneloven § 15. Hvis pålegget ikke oppfylles innen fristen, kan SJT ilegge tvangsmulkt, jf. lovens § 18. SJT har også anledning til å ilegge overtredelsesgebyr for virksomheter som overtrer bestemmelser gitt i taubaneloven eller i medhold av denne, jf. lovens § 19.

Dersom det avdekkes forhold ved de bærende konstruksjonen som kan medføre fare for helse, miljø eller sikkerhet, kan SJT uten forhåndsvarsel pålegge øyeblikkelig stans av driften, jf. lovens § 16. SJT har også adgang til å kalle tilbake driftstillatelsen ved brudd på vilkår og krav som er satt for taubanen, jf. lovens § 17.

Brudd på taubaneloven og tilhørende bestemmelser er straffesanksjonert etter taubaneloven § 20.

4.6. Overgangsordning for krav om gjennomføring av periodisk kontroll, inkludert spesielle inspeksjoner, for bærende konstruksjoner

SJT's forslag som presentert i 4.3 ovenfor innebærer et krav for taubanevirksomhetene om å gjennomføre periodisk kontroll for bærende konstruksjoner, inkludert spesielle inspeksjoner hvert 15. år. Inspeksjoner av bærende konstruksjoner blir et nytt forskriftskrav for alle taubaner.

Vi foreslår en overgangsordning frem til 1. oktober 2026 for kravet om å gjennomføre periodisk kontroll og eventuelt spesielle inspeksjoner. På denne måten får taubanevirksomhetene som ikke har gjennomført periodisk kontroll eller spesielle inspeksjoner av bærende konstruksjoner tiden frem til 1. oktober 2026 på å gjennomføre disse.

Vi vurderer at det er hensiktsmessig med en overgangsordning for å gi taubanevirksomhetene tid til å skaffe seg den nødvendige kompetanse og til å gjennomføre gode kontroller av bærende konstruksjoner. Gjennomføringen av kontroll av bærende konstruksjoner skjer i hovedsak i sommerhalvåret, og den foreslåtte overgangsordningen vil gi taubanevirksomhetene to sesonger for å gjennomføre kontroll.

SJT erfarer at flere taubanevirksomheter gjennomfører kontroll av bærende konstruksjoner i dag. Vi antar likevel at mange taubanevirksomheter vil ha behov for en overgangsperiode for å være i stand til å gjennomføre gode kontroller.

Den foreslåtte overgangsordningen gjelder kun for kravet til å gjennomføre kontroll av bærende konstruksjoner i tråd med forskriftens § 3-12 og 3-13. Taubanevirksomhetene må allerede ved ikrafttredelsen av endringsforskriften oppfylle de øvrige kravene, inkludert etablere rutiner for forsvarlig periodisk kontroll og fremlegge ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse ved søknad om driftstillatelser.

4.7. Ikke behov for endring i taubaneloven

Taubanelovens formål framgår av § 1 «Loven skal sikre at taubaner blir anlagt, bygget, drevet, vedlikeholdt og fjernet slik at taubaner ikke fører til skade på person, eiendom eller miljø». I lovens § 2 framkommer det at loven gjelder for «taubaner og all aktivitet knyttet til taubanevirksomhet». Loven har et vidtrekkende virkeområde, som ikke utelukker taubanens bærende konstruksjoner.

Etter lovens § 4 andre ledd litra a er det opp til departementet å gi forskrifter om blant annet «definisjon av taubane og taubanevirksomhet, samt helt eller delvis unntak fra loven».

En utvidelse av virkeområdet til taubaneforskriften krever dermed ikke endringer i taubaneloven når det gjelder ansvar for tilsyn med taubaner.

5. **Økonomiske og administrative konsekvenser**

SJT's forslag innebærer at bærende konstruksjoner må inngå i taubanevirksomhetens risikohåndtering, herunder styringssystem og system for kontroll og vedlikehold. Virksomhetene får en plikt til å gjennomføre periodisk kontroll og, hvert 15. år, spesielle inspeksjoner av taubanens bærende konstruksjoner.

Periodisk kontroll av bærende konstruksjoner kan virksomhetene gjennomføre selv, så lenge virksomhetene har tilstrekkelig kompetanse til å utføre oppgaven og følger eventuelle anvisninger fra leverandørene. Der leverandørens anvisninger angir kompetansekrav, må disse følges, ellers må virksomheten selv vurdere om de har tilstrekkelig kompetanse.

Spesielle inspeksjoner kan virksomheten også gjennomføre selv, så lenge personellet har dokumentert kompetanse basert på anerkjent standard. De fleste taubanevirksomhetene bruker tredjeparter til å gjennomføre spesielle inspeksjoner i dag, og vil antagelig gjøre det også for spesielle inspeksjoner av bærende konstruksjoner. Unntaksvis, dersom SJT krever det, må virksomheten bruke uavhengig inspeksjonsorgan til de spesielle inspeksjonene

Gjennomføring av periodiske kontroller og spesielle inspeksjoner av taubanenes bærende konstruksjoner vil kreve ressurser og kostnader av taubanevirksomhetene.

For bransjen vil økt tilsyn med taubaners bærende konstruksjoner medføre at de kan bli gjenstand for flere eller mer omfattende tilsyn. Forslaget om å overføre ansvaret for tilsyn med eksisterende taubaners bærende konstruksjoner som har driftstillatelse til SJT, sikrer at tilsynet følger av samme regelverk, og er underlagt samme tilsynsmyndighet. Dette vil skape forutsigbarhet for bransjen, og kan være tidsbesparende for dem.

Forslaget innebærer at SJT får tilsynsmyndighet for bærende konstruksjoner for taubaner etter at taubanene har fått driftstillatelse. For SJT vil dette føre til at tilsyn med disse inkluderes i SJTs systematiske tilsynsvirksomhet med bransjen. Flere og mer systematisk tilsyn vil bidra til bedre håndtering av risiko som følger av manglende kontroll og vedlikehold av taubaners bærende konstruksjoner. Dette gir økt samfunnsgevinst i form av lavere ulykkesrisiko.

Forslaget vil kreve økt ressursbruk for SJT, eller en omprioritering fra eksisterende tilsynsaktiviteter. Dette gjelder spesielt i en oppstartsperiode, der SJT må utarbeide veiledningsmateriell og drive veiledning mot sektoren, kartlegge og identifisere anlegg med høy risiko og føre tilsyn med disse. Samtidig legger forslaget opp til at tilsyn med bærende konstruksjoner gjennomføres etter samme metodikk som SJTs øvrige tilsyn med taubanebransjen, og med de samme aktørene, noe som gjør at tilsyn med bærende konstruksjoner på sikt vil inngå i det ordinære tilsynsprogrammet. Dette vil være mer effektivt enn et tilsvarende tilsynsnivå fra kommunene.

Kommunene vil ikke lenger ha tilsynsansvaret for taubaners bærende konstruksjoner. Besparelsen for kommunene antas likevel å være liten.

6. Samlet forskriftsforslag

Med bakgrunn i det ovenstående fremmer SJT følgende forslag til endringer (endringer er markert med kursiv):

Forskrift om endring i forskrift om byggesak (byggesaksforskriften)

Fastsatt av Kommunal- og distriktsdepartementet xx med hjemmel i lov 27. juni 2008 nr. 71 om planlegging og byggesaksbehandling (plan- og bygningsloven) § 20-6.

I

I forskrift 26. mars 2010 nr. 488 om byggesak (byggesaksforskriften) gjøres følgende endringer

§ 4-3 nytt fjerde ledd skal lyde:

For eksisterende taubaneanlegg, herunder bærende konstruksjoner, som er gitt driftstillatelse med hjemmel i lov 22. mai 2017 nr. 29 om taubane (taubaneloven), gjelder ikke reglene i plan- og bygningsloven kapittel 25 (Tilsyn). Øvrige regler gjelder så langt de passer.

Gjeldende fjerde ledd blir nytt femte ledd

II

Forskriften trer i kraft xx. xx 2025

Forskrift om endring i forskrift om taubaner (taubaneforskriften)

Fastsatt av Statens jernbanetilsyn xx med hjemmel i lov 22. mai 2017 nr. 29 om taubaner (taubaneloven) § 4 jf. delegeringsvedtak 22. mai 2017 nr. 633.

I

I forskrift 20. desember 2022 nr. 2383 om taubaner (taubaneforskriften) gjøres følgende endringer:

§ 1-2 skal lyde:

§ 1-2. Virkeområde

Forskriften gjelder for bygging og drift av taubaner, og for konstruksjon, produksjon, montering, omsetting og ibruktaking av sikkerhetskomponenter og delsystemer til bruk i taubaner slik de er definert i taubaneloven § 3 bokstav a.

Forskriften gjelder ikke for planlegging og oppføring av taubane.

Forskriften gjelder ikke for:

- a. taubaner omfattet av artikkel 2 nr. 2 i forordning (EU) 2016/424 gjennomført i kapittel 4 i denne forskriften
- b. godstaubaner som er to kilometer eller kortere, eller som går over egen grunn
- c. kabelkraner for godstransport som er to kilometer eller kortere, eller som går over egen grunn.

§ 1-3 nytt første ledd bokstav h. skal lyde:

Bærende konstruksjoner: taubanens stasjoner og master, og fundamenter for disse.

§ 2-5 skal lyde:

§ 2-5. Søknad om driftstillatelse

Søknad om driftstillatelse sendes til Statens jernbanetilsyn på et fastsatt skjema.

Søknaden skal minst inneholde:

- a) teknisk beskrivelse av taubanen med tegninger,*
- b) angivelse av hvilke standarder som er brukt,*
- c) beskrivelse av driftsformen,*
- d) relevante deler av sikkerhetsstyringssystemet, og*
- e) ferdigattest eller midlertidig brukstillatelse etter plan- og bygningsloven § 21-10.*

Søknader om driftstillatelse avgjøres snarest mulig og senest fire uker etter datoen da all nødvendig dokumentasjon var oversendt Statens jernbanetilsyn.

§ 3-12 tredje ledd skal lyde:

Rutinene skal beskrive forsvarlig periodisk kontroll, inkludert kontroll av tau og *taubanens bærende konstruksjoner*. Hvis det finnes beskrivelser av kontroll og vedlikehold fra leverandøren av taubanen, skal leverandørens beskrivelse følges

§ 3-13 skal lyde:

§ 3-13. *Spesielle inspeksjoner*

For taubaner for persontransport godkjent etter reglene som gjaldt før 3. mai 2004, skal relevante komponenter og konstruksjonsdeler som utsettes for utmattingsbelastning eller utmattingsspenninger, prøves gjennom ikke-destruktive prøvinger i henhold til anerkjente standarder. Utvelgelsen av hvilke komponenter og konstruksjonsdeler som skal prøves, skal skje på bakgrunn av virksomhetens vurdering av hvilke av disse som er mest utsatt for utmatting. Følgende intervaller gjelder (med unntak av for klemmer):

- a. Første spesielle inspeksjon. Senest innen 22 500 driftstimer eller 15 år etter første idriftsettelse
- b. Andre spesielle inspeksjon. Senest innen 15 000 driftstimer eller 10 år etter første spesielle inspeksjon
- c. Tredje og etterfølgende spesielle inspeksjoner: Senest innen 7500 driftstimer eller fem år etter forrige spesielle inspeksjon

Kontroll og prøving av klemmer skal skje etter en plan utarbeidet av leverandøren.

Spesielle inspeksjoner av bærende konstruksjoner skal utføres hvert 15. år eller senest innen 30 000 driftstimer.

Når det gjelder stolheiser, totausbaner og kabelbaner, kan Statens jernbanetilsyn kreve at spesielle inspeksjoner som utføres etter denne bestemmelsen, skal gjennomføres av et uavhengig inspeksjonsorgan.

Ny tittel for kapittel 7 skal lyde:

Kapittel 7 *Avsluttende bestemmelser*

Ny § 7-4a skal lyde:

§ 7-4a. Overgangsbestemmelser

Periodisk kontroll og spesielle inspeksjoner av taubaners bærende konstruksjoner etter forskriften §§ 3-12 og 3-13 må være utført senest innen 1. oktober 2026.

II

Forskriften trer i kraft xx. xx 2025.